

מסורת המדרש
ושומע לעצה חכם זה
יעקב תנ"י ויצא"א.
אנ"ב פמ"ה יל"ש שם.
משלי תתקמט.

יג. וילך עשו אל
ישמעאל וכו' מחלת
שמחל לו ירושלמי
ביכורים פ"ג ה"ג. מד"ש
פ"ז, יל"ש כאן קטז.
שמאל א' ק"ז.

(ז) וישמע יעקב אל אביו ואל אמו הדא הוא דכתיב
(משלי כא, ב) 'כל דרך איש ישר בעיניו' 'כל דרך איש ישר
בעיניו' זה שמשון (שופטים יד, ג) 'ויאמר שמשון אל אביו
אותה קח לי פי היא ישרה בעיני' (משלי יב, טו) 'ושמע
לעצה חכם' זה יעקב 'וישמע יעקב אל אביו ואל אמו
וילך'.

יג. (ח-ט) וירא עשו פי רעות בנות כנען וילך עשו
אל ישמעאל רבי יהושע בן לוי אמר נתן דעתו להתגיר
'מחלת' שמחל לו הקדוש ברוך הוא על כל עונותיו
(בראשית לו, ג) 'בשמת' שנתבשמה דעתו עליו אמר ר'

"וישמע יעקב אל אביו ואל אמו, וילך פדנה ארם" - לשאת אשה כמו שצוהו, ואף שפירש
הכתוב את מעשהו לאמר "וילך פדנה ארם", הרי אני יודע מכך ששמע לאביו ואמו, האריך הכתוב
לציין את שבחו ולומר "וישמע יעקב אל אביו ואל אמו" - הדא הוא דכתיב - זהו שאמר
הכתוב: "כל דרך איש - ישר בעיניו, ותוכן לבות ה'" - בכל דרך שהאיש הולך - נראה לו
שהוא הולך בדרך הישרה, אבל ה' מונה ויודע את מחשבות הלבבות, אם ישר ואם לא. - כל דרך
איש ישר בעיניו" זה שמשון, שהלך לשאת לו אשה בדרך שהיתה ישרה בעיניו, והוא חשב
שכדרך ישרה הוא הולך, ויצליח בדרכו זו, וכמו שנאמר בו: "ויאמר שמשון אל אביו, אותה קח
לי לאשה כי היא ישרה בעיני, ואביו ואמו לא ידעו כי מה היא, כי תואנה הוא מבקש מפלשתים" -
הם חשבו שבאמת האשה ישרה בעיניו, וה' מנה את מחשבת לבו שזו היתה תחבולה נגד הפלשתים,
שהיא היתה מהם, ולבסוף לא הצליח בדרכו, והיא הכריעתו והפילתו בידי פלשתים כאמור שם בפרק
(ועיי סוטה ט), וזהו שנאמר: "דרך אויל ישר בעיניו, ושומע לעצה - חכם" - חכם, שומע
לעצה, שאינו "אויל" ההולך בדרך הישרה בעיניו - זה יעקב, ששמע בעצת אביו ואמו והלך בה,
ולא בדרך אחרת (ועיי רד"ל), וכמו שנאמר בו כאן: "וישמע יעקב אל אביו ואל אמו, וילך פדנה
ארם" - שהלך לשם מפני עצתם, והצליח.

יג. "וירא עשו כי רעות בנות כנען בעיני יצחק אביו, וילך עשו אל ישמעאל ויקח את
מחלת בת ישמעאל בן אברהם, אחות נביות, על נשיו לו לאשה" - רבי יהושע בן לוי אמר: ממה
שהאריך הכתוב לומר שעשו עשה את מעשהו מפני שראה "כי רעות בנות כנען בעיני יצחק אביו", וגם
יחס כאן את ישמעאל אל אביו הצדיק לומר עליו "ישמעאל בן אברהם", הרי שאחרי שעשה כבר
ישמעאל תשובה, כדברי האומר כן (לעיל ל, ד), אז הלך אליו עשו, כי בכך - נתן דעתו להתגיר
- לשוב בתשובה (עיי רד"ל), גם הוא, כמו שעשה ישמעאל, וזהו שהכתוב קורא לאשה הזו "מחלת"
- וכי "מחלת שמה", והלא - להלן (בראשית לו, ג), אומר הכתוב כי "בשמת" שמה! אלא (ירוש'
כלאים ג, ג) - לכך קורא לה הכתוב בשני שמות: "מחלת" - שמחל לו הקב"ה על כל
עונותיו, כשבא לשאת אשה כשרה לחזור על ידה בתשובה, "בשמת" - שנתבסמה -
ונתישבה והתישרה - דעתו עליו, ללכת בדעות ודרכים חדשות טובות, אמר רבי אלעזר -

↓
He feels that he had no
penitence because he
stayed married to his 2 existing
wives.

אֶלְעֶזֶר אֵלּוּ הוֹצִיא אֶת הָרֵאשׁוֹנוֹת יָפֵה הָיָה אֶלָּא יַעֲלֵ
נְשִׂי' כָּאֵב עַל כָּאֵב. דְּבַר אַחַר כּוֹב עַל כּוֹב תּוֹסַפֵּת עַל בֵּית
מְלֵא רַ' יוֹדֵן בְּשֵׁם רַ' אֵיבּוֹ אָמַר (משלי יב, יג) 'בְּפִשֶׁע
שְׁפִתִים מוֹקֵשׁ רַע וַיֵּצֵא מִצָּרָה צְדִיק' 'בְּפִשֶׁע שְׁפִתִים
מוֹקֵשׁ רַע' מִמֶּרֶד שְׁמֶרְדּוֹ עָשׂוֹ וַיִּשְׁמַעֲלֵה בְּהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ
הוּא וְהַכְעִיסוֹ אוֹתוֹ וְכֵן נְשִׂי' שְׁהַכְעִיסוֹ אוֹתוֹ בָּאת לָהֶם
תְּקֵלָה וַיֵּצֵא מִצָּרָה צְדִיק' זֶה יַעֲקֹב וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר
שֶׁבַע וַיִּלְךְ חֲרָנָה'.

מסורת המדרש
 בפשע שפתים יל"ש
 משלי תתקמח. ע"ע
 לעיל פל"ד ג.

לרבי יהושע בן לוי (על-פי ילי"ש כאן קטו): אילו הוציא — עשו מביתו — את — נשיו — הראשונות, הכנעניות הרשעיות, בראותו שהן "רעות, בעיני יצחק אביו" — יפה — ונכון — היה — מה שדרשת, שבכוונות טובות עשה עשו את מעשהו זה, אלא — שהכתוב אומר שלקח עשו את בת ישמעאל — "על נשיו" — בתוספת, ולא במקום נשיו הרשעיות, וכלומר: הוסיף — "כאב על כאב". דבר אחר: "כוב על כוב" (בארמית) — קוץ על קוץ, כשם שהראשונות היו מכאיבות ליצחק ולרבקה, והיו כקוץ בעיניהם (כדלעיל ס"י יג), כן גם זו היתה כן תוספת — של מרשעת, על בית מלא — מרשעיות, ולא היתה שם שום כוונה טובה, לא לעשו ולא לישמעאל, שגם הוא לא עשה תשובה, וכדברי האומר כן (לעיל סב, ה), וכל ההתקשרות הזאת בין עשו לישמעאל לא היתה אלא לרעה, על יצחק ועל יעקב, להלחם בהם ולהרגם, כנדרש למעלה (בסימן ח' עי"ש).

וכאשר — רבי יודן, בשם רבי אייבו, אמר: אחרי שכבר אמר הכתוב למעלה "וישמע יעקב אל אביו ואל אמו וילך פדנה ארס", חוזר הכתוב בתחילת הפרשה הבאה, לומר שוב "ויצא יעקב מבאר-שבע, וילך חרנה", ואף שאומר באותו דיבור "וילך חרנה" הוא מאריך להקדים ולומר "ויצא יעקב", דברי שאני יודע ממה שיאמר שהלך לחרן, כדי לסמוך שוב "יציאתו" של יעקב, אל קשר החיתן שבין עשו לישמעאל, וכאשר אמר הכתוב: "בפשע שפתים — מוקש רע ויצא מצרה צדיק" — מה שהרשע פושע בשפתיו לדבר על הצדיק — הוא מוקש רע להרשע עצמו, והצדיק יוצא לבסוף מן המלכודת שנפרסה לרגלו, והרי כל צדיק שאינו פושע בשפתיו אינו מגיע בכלל אל המוקש, ולא היה הכתוב צריך לומר "נחליץ" — יוצא, מן המוקש, אלא: "בפשע שפתים מוקש רע" — כלומר: ממרד שמרדו עשו וישמעאל בהקדוש ברוך הוא, ו"פשע" זה "מרד" כאמור כבר ייחא, בגמרא (יומא לו, ע"ש), והכעיסו אותו — בשפתותיהם, ישמעאל — להתלוצץ ולצחק, וכנדרש למעלה (נג, יא), ועשו — לכפור בעיקר ולרמות, כנדרש למעלה (סג, י"ד), וכן נשיו — של עשו, שהכעיסו אותו, את הקב"ה, בעבודה-זרה, כנדרש למעלה (סה, ד), ועתה נדברו יחד ישמעאל ועשו בשפתותיהם, לבוא בתחבולה להרוג את יצחק ואת יעקב, כנדרש למעלה (בסימן ח', ועי"ש), "מוקש רע" — מכך — באת להם תקלה — שמת ישמעאל בעוד שלא הספיק להשיא את בתו לעשו, כאמור בגמרא (מגילה ז,). ונכשלה כל התחבולה, והאריך יצחק ימים, "ויצא מצרה צדיק" — זה יעקב — שעל ידי שברח משם, יצא מכל המלכודת שפרשו לו עשו, וזהו שהכתוב סומך מיד ואומר: "ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה" — "ויצא" — יצא מן הרשת שפרשו עשו וישמעאל לרגליו, כאשר כן יעשה הקב"ה לעתיד, שבני עשו וישמעאל ילכדו הם עצמם במזימה שפרשו ישראל, ובני יעקב יצאו מאפילה לאורה, אמן.